

здатність утримувати воду відмічено в 'Ханібі' та 'Каріні' (відповідно 8,4–44,4 і 9,6–44,0 %), дещо гірші показники були в сортів 'Дочь Великана' (9,1–49,3) та 'Алісія' (10,4–46,9 %). Найінтенсивніше втрачало воду протягом усієї експозиції листя 'Богдани' та 'Аврори', а також 'Сільгінки' та 'Бакчарської юбілейної'. Висока водовіддача в останнього з названих сортів швидше за все пов'язана з вищим вмістом води в листі (60 %), оскільки найбільше її втрачають рослини з вищою оводненістю. Водночас у польових умовах у сортів 'Аврора', 'Бакчарська юбілейна' та 'Сільгінка' спостерігалися всихання та опіки країв або цілих листків, що характерно для пошкоджень в умовах атмосферної посухи.

Згідно з результатами досліджень, за показниками водно-фізичних властивостей листя виділено сорти: з дуже високою посухостійкістю – 'Дует', з високою – 'Ханібі', 'Каріна', 'Дочь Великана', 'Алісія', середньою – 'Спокуса', 'Бакчарський Великан', 'Фіалка', з низькою – 'Аврора', 'Богдана', 'Бакчарська юбілейна' та 'Сільгінка'.

Сорти було розділено на групи за строками досягання: ранньостиглі – 'Фіалка', 'Сільгінка', 'Бакчарський Великан' (24.05–30.05), середньостиглі – 'Аврора', 'Бакчарська юбілейна', 'Алісія' та 'Богдана' (1.06–7.06), пізньостиглі – 'Ханібі', 'Дочь Великана', 'Каріна' і 'Дует' (11.06–18.06). Різниця за термінами дозрівання між групами стиглості складала 5–7 діб. Серед досліджуваного сортименту виділено: за врожайністю – 'Дует', 'Аврора', 'Спокуса' (1,8–1,2 т/га), за масою плоду – 'Дует', 'Бакчарський Великан', 'Дочь Великана', 'Бакчарська юбілейна', 'Сільгінка' (1,2–1,7 г), за смаковими якостями – 'Спокуса' та 'Фіалка' (8,7–8,8 бала).

Таким чином, вищезазначені сорти доцільно залучати в подальшому для досліджень за методикою первинного сортовивчення та для використання в сучасних селекційних програмах.

УДК 631.526.32:341(061.1ЄС)

Линчак Н.Б.

Український інститут експертизи сортів рослин, Україна

e-mail: nadin_chervak@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ОРГАНІЧНИХ СОРТІВ РОСЛИН У ЄС

Органічні продукти стають все більш популярними, і відповідно органічна сільськогосподарська територія збільшується для задоволення попиту споживачів. Поряд із зростанням органічної сільськогосподарської площі та попиту споживачів слідує попит на збільшення кількості та якості органічних сортів.

До теперішнього часу органічне землеробство значною мірою залежить від сортів, вирощених для традиційного землеробства, і це, швидше за все, буде відбуватися протягом багатьох років. Селекція є

дорогим і тривалим процесом, і на даний момент органічна територія в більшості країн не є достатньо великою для того, щоб селекціонери скористалися цим шансом інвестувати в програми органічної селекції. Однак, безперервно зростаюча площа з органічним сільським господарством розширює ринок органічних сортів.

Сорти, вирощені для традиційного землеробства, можуть не мати важливих особливостей для органічного землеробства, наприклад, стійкість до забур'яненості, ефективність поживних речовин та стійкості до хвороб, що передаються насінням, оскільки ці характеристики не такі важливі у традиційному сільському господарстві через використання пестицидів, мінеральних добрив та хімічної обробки насіння. З цієї ж причини ці параметри, як правило, не є обов'язковою частиною ПСП-тесту (придатність сорту до поширення).

Деякі сорти можуть бути корисними як в органічному, так і в традиційному землеробстві. Сорти, які були прийняті в національний перелік за допомогою звичайних випробувань згодом можуть бути випробувані в органічному сортовипробуванні для їхнього вирощування в органічних умовах, якщо існує така можливість. Але якщо селекціонер створив новий сорт, що особливо підходить для органічного землеробства, то такий сорт може бути не в змозі пройти традиційну експертизу. Даний сорт може пройти тільки експертизу, яка проводиться в органічних умовах або експертизу, доповнену органічними випробуваннями, пов'язаними з властивими відмінностями у двох системах обробки.

Селекціонери можуть не вважати за потрібне створювати чи відбирати сорти для органічного землеробства, якщо неможливо отримати новий сорт для випробування в органічному стані вирощування. Таким чином, сорти, які можуть бути придатні для органічного землеробства може бути втрачено в системі у разі неможливості проведення органічного ПСП-тестування. Крім того, особливості, які є цінні в органічному вирощуванні не можуть бути випробувані в традиційних експертизах.

Згідно із законодавством ЄС про насіння, нові сорти сільськогосподарських культур в Європі повинні бути перевірені на відмінність, однорідність і стабільність (ВОС) і їх значення для вирощування та використання (ПСП), перш ніж вони можуть бути внесені до Національного переліку сортів та Спільного європейського каталогу сортів.

Експертиза ПСП здійснюється на національному рівні для оцінки локального значення для вирощування та використання у відношенні державою-членом. Експертиза ВОС може виконуватися локально або за домовленістю у іншій країні.

Європейське законодавство стосовно ПСП зазначає, що "Цінність сорту для культивування чи використання вважається задовільною, якщо, у порівнянні з іншими сортами, схваленими в каталогах відповідної держави-члена, їхня якість переважає, принаймні в тому, що стосується виробництва у будь-якому відповідному окремо взятому

регіоні, очевидне покращення або культивування або можливі способи використання урожаю чи похідних від нього продуктів. Якщо присутні кращі характеристики, то інші можуть ігноруватися." (Директива Ради 2002/53 ЄС, стаття 5, п. 4).

Тобто, новий сорт повинен бути поліпшеним у порівнянні з сортами, що використовуються в даному регіоні, або – якщо сорт має специфічну цінну характеристику – він також може бути схвалений, не враховуючи характеристик, що наведені нижче.

Характеристики в експертизі цінності сорту для вирощування та використання (Директива Комісії 2003/90 / ЄС):

- врожайність,
- стійкість до шкідливих організмів,
- поведінка щодо факторів у фізичному середовищі,
- якісні характеристики.

Варто зазначити, що у країнах ЄС є певна свобода щодо змісту протоколів і фінансування такої експертизи.

Отже, ПСП-тест сортів має зосереджуватися здебільшого на стійкості сортів. Якщо майбутні сорти матимуть такі характеристики, як покращена стійкість до хвороб, утилізація залишків, зниження вмісту небажаних речовин і адаптації до клімату, в поєднанні з високими і стабільними врожайми для проходження експертизи на ПСП, то це може бути викликом для селекційних програм в цілому для того, щоб рухатися «органічному» напрямку.

УДК 635.92:582.9:585.6/9

Машковська С.П., Перебойчук О.П.

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України, Україна

e-mail: mashkovska@ukr.net

СОРТОВІ РЕСУРСИ КВІТНИКОВО-ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН РОДИНИ *LAMIACEAE* MARTINOV. НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Збагачення різноманіття квітниково-декоративних рослин сьогодні актуальне у всьому світі, в тому числі й в Україні. З допомогою цих рослин у різноманітні варіанти квітникового оформлення вносяться багатокомпонентність і функціональність, динамічність, колористична привабливість. Один із ефективних методів збагачення вітчизняного асортименту рослин – селекція.

Зразки сортів світової колекції КДР, які зібрані ботанічними садами та іншими установами, дозволяють використовувати їх як цінний вихідний матеріал для селекції, адже генетична різноманітність вихідного матеріалу завжди була основою створення нових сортів. Нові сорти світової